

230. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja

Konstytucja 3 Maja została uchwalona przez Sejm Wielki 3 maja 1791 roku. Regulowała prawa i obowiązki mieszkańców oraz zasady organizacji władzy państwowej. Przekształcała państwo w monarchię konstytucyjną oraz wprowadzała zasadę trójpodziału władzy. Wyrazicielem suwerennej woli narodu miał być dwuizbowy Sejm. Autorami Konstytucji 3 maja byli Król Stanisław August Poniatowski, Ignacy Potocki i Hugo Kołłątaj. Nie obeszło się bez przeszkód podczas obrad w trakcie których uchwalono Konstytucję. W czasie obrad Sejmu Czteroletniego wielu posłów, pracujących na zlecenie państw ościennych (Rosji, Prus czy Austrii), sprzeciwiało się powołaniu ustawy zasadniczej. Twórcy Konstytucji 3 Maja określili ją jako „ostatnią wolę i testament gasnącej Ojczyzny”.

Konstytucja wprowadzała trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Ograniczała immunitety prawne oraz przywileje szlachty zagrodowej, tak zwanej gołoty. Celem ograniczeń względem szlachty było zapobieżenie możliwości przekupstwa, biednego szlachcica przez agentów obcego państwa. Konstytucja potwierdzała też przywileje mieszczańskie nadane w akcie prawnym z 18 kwietnia 1791 roku. Według tego aktu, mieszczaństwo miało prawo do bezpieczeństwa osobistego, posiadania majątków ziemskich, prawo zajmowania stanowisk oficerskich i stanowisk w administracji publicznej a także prawo nabywania szlachectwa. Miasta miały prawo do wysłania na Sejm 24 plenipotentów jako swoich przedstawicieli, którzy mieli głos w sprawach dotyczących miast.

Konstytucja 3 maja znosiła takie „narzędzia władzy szlacheckiej” jak liberum veto, konfederacje, sejm skonfederowany oraz ograniczała prawa sejmików ziemskich. W dniu ustanowienia Konstytucji 3 maja przestaje istnieć Rzeczpospolita Obojga Narodów, a w jej miejsce zostaje powołana Rzeczpospolita Polska. Zniesiona zostaje też wolna elekcja, która w wieku XVIII w ogóle się nie sprawdziła, jej miejsce zastępuje władza dziedziczna, którą po śmierci Stanisława Augusta Poniatowskiego miał przejąć władca z dynastii Wettynów. Aby czuwać nad bezpieczeństwem wprowadzono stałą armię, której liczebność miała sięgać 100 tysięcy żołnierzy, oraz ustanowiono podatki w wysokości 10% dla szlachty i 20% dla duchowieństwa – gołota, mieszczaństwo i chłopcy byli zwolnieni z płacenia podatku. Katolicyzm został uznany za religię panującą, jednocześnie zapewniono swobodę wyznań, choć apostazja wciąż była uznawana za przestępstwo. Aby Konstytucja była zawsze aktualna co 25 lat miał się zbierać Sejm Konstytucyjny, który miałby prawo zmienić zapisy w konstytucji.

Trójpodział władzy

Władzę ustawodawczą posiadał dwuizbowy parlament. W skład parlamentu wchodziła Izba Poselska na którą składało się 204 posłów (szlachta ziemiańska) oraz 24 plenipotentów reprezentujących miasta królewskie. Oraz Izba Senacka (132 członków), w której mogli zasiadać, senatorowi, wojewodzie, kasztelani, ministrowie oraz biskupi.

Władzę wykonawczą posiadała rada królewska w skład której wchodził Król jako przewodniczący, pięciu ministrów, prymas Polski (jako przewodniczący Komisji Edukacji Narodowej), oraz bez prawa głosu następca tronu, marszałek sejmu i dwóch sekretarzy. Ministrowie choć byli powołani przez Króla odpowiadali przed sejmem. Konstytucja 3 maja wprowadzała pięciu ministrów – ministra policji, ministra pieczęci (spraw wewnętrznych), ministra pieczęci spraw zagranicznych, ministra belli (wojny) i ministra skarbu. Akty prawne wydawane przez króla, wymagały kontrasygnaty ministra.

Obalenie Konstytucji 3 Maja i Konfederacja Targowicka

Konstytucja 3 maja przetrwała czternaście miesięcy, prawa jego wprowadzała do zdemoralizowanej przez przywileje Rzeczypospolitej, były nie do zaakceptowania przez warstwę magnacką. To oni obok szlachty zagrodowej stracili najwięcej. Z dniem kiedy tzw gołota, została odsunięta od władzy państwowej, magnateria często na zlecenie agentów pruskich czy rosyjskich nie mogła kupczyć ustawami, czy zgłaszać liberum veto ustami przekupionych posłów. W dniu 27 kwietnia 1792 roku w Petersburgu zawiązała się konfederacja później nazwana targowicką. Należeli do niej Szczęśny Potocki, Ksawery Branicki i Seweryn Rzewuski. Na ich „prośbę” połączone siły targowiczian 20 tysięcy i armii rosyjskiej w liczbie 97 tysięcy wkroczyły do Polski. Król zdołał wystawić tylko 37 tysięczną armię składającą się z rekrutów. Mimo kilku wygranych bitew, kiedy wojska rosyjskie dotarły pod Warszawę, król zdecydował się na kapitulację i przyłączenie do targowiczian. Armia polska poszła w rozsypkę a sen o wolności umarł na kolejny wiek.

Święto Narodowe Konstytucji 3 maja

Święto Konstytucji 3 maja obchodzono do ostatniego rozbioru. Świętowanie 3 Maja było zakazane we wszystkich zaborach, dopiero po I wojnie, kiedy Polska odzyskała niepodległość Święto Konstytucji 3 maja zostało wznowione. Od 1989 roku Święto Konstytucji 3 maja jest świętem narodowym a od 2007 roku obchodzone jest również na Litwie.

korzystałam ze strony IPN oraz www.polskatradycja.pl